

Suvestinė redakcija nuo 2011-07-01

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2004, Nr. [97-3600](#), i. k. 104110MISAK00B1-571

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS
DIREKTORIAUS**

**Į S A K Y M A S
DĖL SPECIALIŲJŲ REIKALAVIMŲ *RATITAE* PAUKŠČIAMS PATVIRTINIMO**

2004 m. birželio 10 d. Nr. B1-571

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymu (Žin., 1997, Nr. [108-2728](#)) ir siekdamas įgyvendinti Valstybinės maisto ir veterinarijos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. 223 patvirtintus Ūkinės paskirties gyvūnų gerovės reikalavimus (Žin. 2002, Nr. 51-1974):

1. T v i r t i n u pridedamus Specialiuosius reikalavimus *ratitae* paukščiams.

2. P a v e d u:

2.1. įsakymo vykdymą Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teritorinėms valstybinėms maisto ir veterinarijos tarnyboms;

2.2. įsakymo vykdymo kontrolę Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės ir Vidaus audito skyriams.

Punkto pakeitimai:

Nr. [B1-303](#), 2011-06-29, Žin., 2011, Nr. 80-3947 (2011-07-02), i. k. 111110MISAK00B1-303

3. *Neteko galios nuo 2011-07-01*

Punkto naikinimas:

Nr. [B1-303](#), 2011-06-29, Žin. 2011, Nr. 80-3947 (2011-07-02), i. k. 111110MISAK00B1-303

DIREKTORIUS

KAZIMIERAS LUKAUSKAS

PATVIRTINTA
Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos
direktoriaus 2004 m. birželio 10 d.
įsakymu Nr. B1-571

SPECIALIEJI REIKALAVIMAI *RATITAE* PAUKŠČIAMS

Preambulė. *Neteko galios nuo 2011-07-01*

Preambulės naikinimas:

Nr. [B1-303](#), 2011-06-29, Žin. 2011, Nr. 80-3947 (2011-07-02), i. k. 111110MISAK00B1-303

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Specialieji reikalavimai *ratitae* paukščiams (toliau – Reikalavimai) yra taikomi visoms *ratitae* paukščių rūšims, kurie yra veisiami, auginami maistui, odos pramonei, plunksnoms ar kitai ūkinei paskirčiai.

2. Laukiniai *ratitae* negali būti laikomi ir auginami ūkiniams tikslams nelaisvėje.

3. Reikalavimai netaikomi:

3.1. paukščiams, gyvenantiems laisvėje;

3.2. paukščiams, skirtiems naudoti kitiems tikslams, išskyrus auginimą nelaisvėje.

4. Vartojamos sąvokos:

Emu – australinis strutis (*Dromaius novaehollandiae*), priklausantis kazuarinių paukščių būriui *Casuariformes*.

Nandu – amerikinis strutis, priklausantis nandinių būriui *Rheaformes* (*Rhea americana*).

Nelaisvėje auginami ir veisiami *ratitae* paukščiai – *ratitae* paukščiai, auginami ir veisiami mėsai, odai, plunksnoms ir kitiems žmonių poreikiams tenkinti.

Ratitae – *aves* klasės paukščiai, priklausantys beketerių, arba strutinių, paukščių antibūriui (stručiai, emu, nandu, kazuarai, kiviai).

Gyvūno laikytojas (toliau – **laikytojas**) – fizinis ar juridinis asmuo, kita organizacija ir jų filialas, kuris yra gyvūno savininkas ar gyvūno savininko pavedimu ar kitais pagrindais jį laiko už atlyginimą arba nemokamai.

Strutis – strutinių paukščių būrio *Struthioniformes* (*Struthio camelus* – afrikinis strutis) paukštis.

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT) – Lietuvos Respublikos kompetentinga institucija.

Punkto pakeitimai:

Nr. [B1-303](#), 2011-06-29, Žin., 2011, Nr. 80-3947 (2011-07-02), i. k. 111110MISAK00B1-303

3. VMVT turi užtikrinti, kad:

5.1. laikytojas imtųsi visų tinkamų priemonių paukščių gerovei užtikrinti;

5.2. paukščiams nebūtų be reikalo sukeliamas skausmas, kančia arba jie žalojami;

5.3. paukščių auginimo arba laikymo sąlygos, atsižvelgiant į jų rūšį, išsivystymą, adaptaciją, prijaukinimą, fiziologines ir etologines reikmes, atitiktų minimalius reikalavimus, nurodytus šiuose Reikalavimuose.

6. VMVT turi tikrinti, kaip laikomasi šių Reikalavimų.

7. Laikytojas turi imtis visų priemonių trūkumams šalinti.

8. Šių Reikalavimų nuostatos negali turėti įtakos įgyvendinant laukinių stručių apsaugą ar laukinių rūšių išsaugojimą.

9. *Ratitae* paukščiai negali būti auginami ir veisiami nelaisvėje, jei:

9.1. neatitinka šių Reikalavimų;

9.2. priklauso tokiai rūšiai, kuri, nepaisant sudarytų sąlygų, negali gyventi nelaisvėje.

II. *RATITAE* PAUKŠČIŲ PRIEŽIŪRA

10. Laikytojai, norintys veisti ir auginti *ratitae* paukščius, turi žinoti pagrindinius šių paukščių rūšinius ypatumus, nurodytus 1 priede.

11. Laikytojas turi išmanyti apie *ratitae* paukščių elgesį bei laikymo ypatybes, turi mokėti pažinti, kada paukščiai suserga ar juos kamuoja stresas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, tokias žinias turi įvertinti kompetentingos institucijos.

12. Laikytojo žinios turi būti tikrinamos pagal mokymo programą, nurodytą 2 priede.

13. *Ratitae* paukščių laikymo vieta turi būti patvirtinta VMVT.

14. Laikytojas turi artimai bendrauti su *ratitae* paukščiais, ypač su jaunikliais, pratinti juos atsiliepti į tam tikrą raginimą ar komandą, pvz., kviesti prie lesalo, ir šitaip elgtis visą jų gyvenimą.

15. Išperinti ir be suaugusių stručių ar kitų paukščių palikti jaunikliai turi būti prižiūrimi, kaip nurodyta 1, 3 prieduose.

16. *Ratitae* paukščius gaudyti, tvarkyti bei transportuoti reikia pagal 3 priedo reikalavimus.

17. Paukščius draudžiama mušti ir skatinti rykšte bei elektrine lazda.

18. *Ratitae* paukščiams gaudyti negali būti naudojamos cheminės priemonės, išskyrus kraštutinius atvejus ir tik veterinarijos gydytojui prižiūrint.

19. Nelaisvėje auginami *ratitae* paukščiai neturi būti naudojami jokiems kitiems tikslams, išskyrus nurodytus 3 punkte. Jų negalima naudoti viešuose renginiuose, lenktynėms ar jais jodinėti.

20. Kiekvieną dieną *ratitae* paukščius būtina ne mažiau kaip du kartus rūpestingai apžiūrėti. Jei reikia, sergantys ar sužeisti paukščiai turi būti atskirti. Jeigu paukščiai neatrodo sveiki, sunkiai lesa ar geria, nebūdingai elgiasi, pvz., kapoja plunksnas ar trypinėja, laikytojas turi nedelsdamas aiškintis priežastis ir imtis priemonių padėčiai taisyti. Jeigu jo taikomos priemonės nėra veiksmingos, reikia pasitarti su veterinarijos gydytoju.

21. Prieš suleidžiant paukščius į laikymo vietą, reikia patikrinti patalpas ir gardus ir pašalinti iš jų bet kokius pašalinius daiktus, kuriuos būtų galima praryti. Gardus ir patalpas reikia tikrinti kasdien.

22. Veisimo sezono metu paukščius reikia kuo mažiau trikdyti ir, jeigu įmanoma, juos turi prižiūrėti tik paukščiams pažįstamas žmogus.

III. REIKALAVIMAI APTVARAMS, PASTATAMS IR ĮRANGAI

23. *Ratitae* paukščių laikymo vietos turi būti įkuriamos tik tose vietovėse, kuriose dėl klimato ir kitų sąlygų bet kuriuo metų laiku paukščius didžiąją dienos dalį galima laikyti lauke. Žemė paukščių laikymo vietoje turi būti sausa.

24. Aptvarai turi būti įrengti sausoje vietoje ir juose turi būti pastatytos pašiūrės. Parenkant laikymo vietą *ratitae* paukščiams, reikia atsižvelgti į tokius išorinius aplinkosaugos veiksnius, kaip: triukšmas, šviesa, vibracija, atmosferos sąlygos, tarša, gaisro bei potvynio rizika.

25. Patalpos ir įranga turi būti tinkamai sutvarkyti ir naudojami, kad *ratitae* paukščiai nepabėgtų.

26. Transporto priemonės, pakrovimo rampa turi būti sukonstruoti taip, kad paukščius būtų galima pakrauti ir iškrauti nenaudojant jėgos.

27. Turi būti įrengta tvora ar kita patikima užtvara, kad paukščiai nepabėgtų iš laikymo vietos ir kad į ją nepakliūtų pašaliniai asmenys ar grobuonys.

28. Tvoros turi būti taip sukonstruotos ir įrengtos, kad paukščiai jose neįstrigtų ar į jas nesusižeistų. Jeigu naudojamos tinklinės tvoros, tinklo kilpos turi būti tokios, kad jose neįstrigtų paukščių galvos ir kojos. Tvoros turi būti pakankamai stiprios bei lanksčios, kad paukščiai į jas atsitrenkę nesusižeistų. Tvoros turi būti gerai matomos paukščiams, kad į jas bėgdami jie neatsitrenktų. Šalia esantys gardai suaugusiems paukščiams turi būti atitverti, kad padėtų išvengti agresyvaus paukščių bendravimo. Negalima naudoti spygliuotos vielos. Draudžiama naudoti elektrines tvoras.

29. Matomose vietose prie aptvarų turi būti įrengti skydai su perspėjimu nekelti paukščiams pavojaus, neerzinti jų, nemėtyti daiktų į aptvarą bei nerizikuoti savo saugumu bandant patekti į aptvarą.

30. Kai tenka ilgesnį laiką laikyti jaunos ar atskirtus paukščius, turi būti numatyta pakankamai papildomos erdvės paukščių judėjimo poreikiams tenkinti.

31. Turi būti pakankamai lovių ar šėrimo bei girdymo vietų, kad visi paukščiai galėtų maitintis tuo pačiu metu. Jie turi būti taip įrengti, kad paukščiams netektų rungtis dėl lesalo, ypač jeigu jis yra normuotas.

32. Paukštėdės turi būti sausos, gerai vėdinamos ir be skersvėjų. Norint užtikrinti paukščių sveikatą ir gerovę, reikalinga šildymo įranga.

33. Patalpų gardai turi turėti natūralų bei dirbtinį apšvietimą, jeigu paukščiai kurį laiką laikomi patalpose, nes paukščiams per dieną būtina būti šviesoje 10–12 valandų. Papildomas dirbtinis apšvietimas, įrengtas imituojant natūralų, turi būti taip sutvarkytas, kad nekeltų pavojaus paukščių sveikatai.

34. Grindys patalpose turi būti lengvai valomos ir neslidžios, kietos. Jaunikliams gali būti reikalingos apšiltintos ar šildomos grindys.

35. *Ratitae* paukščiai turi būti apsaugoti nuo sąlyčio su elektros instaliacija, kuri turi būti gerai izoliuota ir apsaugota nuo graužikų.

36. Gardai turi būti taip sukonstruoti, kad poravimosi metu bendravimas tarp besiporuojančių paukščių nekeltų nereikalingo streso.

37. Aptvarai turi būti pakankamai erdvūs, juose turi būti uždaros patalpos, kad paukščiai galėtų pasislėpti nuo agresyvaus kitų paukščių dėmesio, taip suprojektuoti, kad skirtingų amžiaus grupių paukščiai nekontaktuotų tarp savęs ir nesukeltų nereikalingo streso. Tarp gardų turi būti pertvaros, kad skirtingų amžiaus grupių paukščiai galėtų matyti vieni kitus.

38. Aptvaras turi būti ilgas, kad paukščiai galėtų bėgioti. Aptvare neturi būti stačių kampų, kad paukščiai nesusižeistų ar nesužeistų kitų paukščių.

39. Aptvare turi būti įrengta pašiūrė nuo nepalankaus oro, ypač lietaus, sniego ar saulės.

40. Emu turi turėti vandens maudytis.

41. Perinant natūraliai, turi būti įrengtos perėjimui tinkamos vietos.

IV. AUGINIMO IR VEISIMO REIKALAVIMAI

42. Veisimui parinkti paukščiai turi būti sveiki, be fizinių ar elgesio sutrikimų.

43. *Ratitae* paukščius draudžiama nuolat laikyti uždaroje patalpose.

44. Jeigu oro sąlygos nėra labai blogos, vyresni kaip trijų mėnesių *ratitae* paukščiai turi būti išleidžiami į lauką kiekvieną dieną. Jeigu paukščiai laikomi patalpose, šis laikotarpis turi būti kuo trumpesnis ir netrukti ilgiau kaip 10 dienų per mėnesį.

45. *Ratitae* paukščiams reikia įrengti smėlio maudykles.

46. Kad galėtų normaliai vystytis ir elgtis, vyresni kaip trijų dienų jaunikliai turi būti skatinami bėgioti lauke ne mažiau kaip 4 kartus per dieną kaskart ilginant pasibėgiojimą. Esant blogam orui, reikia sudaryti sąlygas bėgioti patalpose. *Ratitae* paukščiai turi būti pratinami apsisaugoti nuo nepalankaus oro naudojantis pašiūrėmis ar patalpomis. Paukščius reikia saugoti nuo peršlapimo.

47. Kad jaunikliai galėtų kuo anksčiau naudotis natūraliomis sąlygomis ir anksčiau priprastų būti lauke, reikia vengti perinti juos žiemą.

48. *Ratitae* paukščiai neturėtų būti laikomi po vieną, išskyrus labai agresyvius ar sužeistus bei sergančius, skriaudžiamus paukščius.

49. Laikomi atskirai paukščiai turi matyti ir girdėti kitus paukščius, išskyrus atvejus, kai laikyti kitaip nurodo veterinarijos gydytojas.

50. Atsižvelgiant į paukščiams sukeliama stresą bei pavojų sukelti kančią, su *ratitae* paukščiais reikia ypač atsargiai elgtis transportavimo metu ir jų transportavimą sumažinti iki minimumo. Todėl reikia svarstyti galimybę *ratitae* paukščius skersti laikymo vietoje.

51. Kiekvienas paukštis ir paukščių grupė privalo turėti pakankamai erdvės, kadangi per didelis tankumas skatina nenormalų elgesį – nereikalingą kovą, plunksnų rovimą bei streso sukeltas ligas.

52. Jeigu viename plote laikoma daugiau kaip viena veislinė paukščių grupė, turi būti užtikrinta papildoma erdvė, dengtas plotas bei galimybė atskirti grupes prasidėjus kovai.

53. Tausojant plunksnas bei norint praturtinti aplinką, reikia naudoti pakratas. Pakratai turi būti sausi ir purūs. Pakratams turi būti naudojamos tokios medžiagos, kurių paukščiams nesinorėtų lesti, pvz.: smėlis, pjuvenos ar kapoti šiaudai. Be tėvų laikomiems jaunikliams, kol jiems nesukanka trys savaitės, pakratai nenaudojami. Po trijų savaičių pakratai pradedami naudoti palaipsniui.

54. Patalpos ir maži gardai reguliariai valomi, o išmatos ir pašarų likučiai šalinami kiekvieną dieną.

55. Jeigu lauke žemės paviršius padengtas ledu, reikia jį pabarstyti smėliu, kad paukščiai galėtų vaikščioti.

56. Suaugusiems stručiams turi būti sudarytos sąlygos natūraliai ganytis. Tuo metų laiku, kai nėra žolės, jiems reikia duoti stambių lesalų.

57. Visi paukščiai kasdien turi gauti tinkamo, vertingo, subalansuoto ir higieniško lesalo ir nuolat pakankamai kokybiško vandens.

58. *Ratitae* paukščiams nuo ankstyvo amžiaus turi būti duodama stambaus lesalo. Rekomendacijos dėl lesalų pateiktos 7 priede.

59. Duodant visaverčių lesalų, reikia stengtis, kad jie būtų saugūs ir *ratitae* paukščiams reikiamos sudėties. Ypač svarbi jaunikliams duodamo lesalo mitybinė vertė, kad būtų išvengta augimo tempo netolygumo, kuris gali sukelti kaulų deformacijas. Pagal būtinybę reikia duoti mineralų ir kitų papildų.

60. Reikia vengti staigaus šėrimo pakeitimo, kadangi gali kilti virškinimo problemų, pvz., vidurių užkietėjimas, paukštis netgi gali nugaišti. Lesalą reikia keisti palaipsniui.

61. Negalima naudoti tokių lesinimo metodų ir tokių lesalų priedų, kurie paukščiams gali sukelti stresą ar sveikatos sutrikimų.

62. *Ratitae* paukščiams visą laiką turi būti duodama žvyro ar akmenukų virškinimui pagerinti. Tačiau pirmosiomis savaitėmis jaunikliams žvyras duodamas ribotais kiekiais.

63. Naujai į laikymo vietą atvežti paukščiai keletą dienų naujoje aplinkoje turi būti kuo mažiau trikdomi. Prieš įleidžiant į naują grupę paukščius, reikia įsitikinti, kad jie yra sveiki ir neserga užkrečiamosiomis ligomis.

64. Jeigu netinkami transportuoti *ratitae* paukščiai serga ar yra sužaloti ir transportavimas gali sukelti jiems papildomų kančių, juos reikia gydyti ar nužudyti vietoje. Jei *ratitae* paukščiai turi būti žudomi, tai turi būti daroma nedelsiant pagal 72 –74 punktuose nurodytą tvarką.

65. Tvorų, pašiūrių, gardų ir uždarų patalpų bei paukščių grupių parametrai turi būti nustatomi remiantis 4 –6 prieduose pateiktomis rekomendacijomis.

V. GYDYMAS, KIRPIMAS, IDENTIFIKACIJA, PORAVIMAS

66. *Ratitae* paukščiai turi būti gydomi veterinarijos gydytojo.

67. Negalima pešti plunksnų gyvam paukščiai.

68. Plunksnas galima kirpti tik virš plunksnos kraujo linijos.

69. Paukščius galima identifikuoti integriniu grandynu.

70. Negalima naudoti tokių poravimo ar veisimo programų, kurios gali sukelti skausmą ar padaryti žalos paukščiams. Negalima keisti paukščių genotipo, jeigu mokslinėmis gyvūnų gerovės studijomis įrodoma, kad tokių paukščių negalima laikyti esamomis sąlygomis, nedarant žalos jų sveikatai ar gerovei.

71. Turi būti skatinamas gyvūnų gerovės problemas mažinančių paukščių veislių ar rūšių išsaugojimas ar veisimas. Veisimo programose turi būti skiriamas ypatingas dėmesys tiems kriterijams, kurie padeda gerinti paukščių gerovę ir sveikatą, taip pat produktyvumą.

VI. ŽUDYMO REIKALAVIMAI

72. Žudyti reikia nesukeliant nereikalingo skausmo, sujaudinimo ar kitokio streso. Žudyti gali tik apmokytas asmuo, išskyrus priverstinio žudymo atvejus, kai tokį žmogų iš karto sunku rasti.

73. Žudyti galima tokiais būdais:

73.1. iš karto sukeliant sąmonės praradimą ir mirtį;

73.2. skubiai padarant paukštį nejautrą skausmui ir stresui, kol išstiks mirtis;

73.3. sukeliant visišką nejautrumą ar veiksmingai apsvaiginus.

74. Už žudymą atsakingas asmuo turi užtikrinti, kad kiekvienas paukštis būtų žudomas pagal 72–73 punktų reikalavimus.

RATITAE PAUKŠČIŲ RŪŠINIAI YPATUMAI
(*Struthio camelus, Rhea americana, Dromaius novaehollandiae*)

1. Laikytojai, norintys veisti ir auginti *ratitae* paukščius, turi žinoti pagrindinius šių paukščių rūšinius ypatumus:

1.1. *ratitae* yra dideli, ilgais kaklais, ilgomis, stipriomis, pritaikytomis bėgti kojomis paukščiai;

1.2. stručių patinai gali užaugti iki 2 m ir didesni, patelės iki 2 m ar didesnės; patinų svoris gali pasiekti iki 160 kg, patelių – iki 110 kg;

1.3. natūraliomis laikymo sąlygomis stručiai, ieškodami maisto, per dieną gali nubėgti iki 20 km;

1.4. emu ir nandu yra mažesni: emu užauga iki 1,9 m, nandu – iki 1,5 m aukščio; emu gali sverti iki 55 kg, nandu – iki 40 kg;

1.5. *ratitae*, esant pavojui, dėl labai gerai išvystyto jų regėjimo, budrumo gali išvystyti didelį greitį;

1.6. stručiai bėga iki 70 km/ val. greičiu; nandu gali bėgti staigiai pakeisdami kryptį;

1.7. natūraliomis sąlygomis stručiai gali gyventi daugiau kaip 50 metų;

1.8. laukiniai stručiai yra tipiškai bandos gyvūnai, ir jų grupės turi sudėtingą socialinę struktūrą;

1.9. grupėje turi būti išlaikoma pastovi socialinė struktūra; grupių dydis priklauso nuo paukščių skaičiaus ir nuo subrendimo;

1.10. patelė ir patinas yra agresyvūs; poravimosi laikotarpiu susiformuoja monogaminės grupės, stambi patelė pradeda dominuoti; kiaušinių dėjimo laikotarpiu yra saugojama didelė teritorija;

1.11. poravimosi laikotarpiu stručių grupės yra dažniausiai pasiskirstę vienoje teritorijoje; grupę, kurioje vyrauja viena pagrindinė patelė, sudaro vienas patinas ir nuo 2 iki 4 patelių; lizdą ruošia, kiaušinius peri ir jauniklius auginą pagrindinė patelė ir patinas;

1.12. nandu sudaro mišrius pulkus; poravimosi sezono pradžioje patinai atsiskiria, patelės sudaro nedideles glaudžias grupes, o pernykščiai jaunikliai sudaro pulką;

1.13. emu natūralioje aplinkoje galima sutikti vienišus, poromis ar mažomis grupėmis;

1.14. emu ir nandu patinai vieni peri ir auginą paukščiukus;

1.15. poravimosi laikotarpiu *ratitae*, ypač patinai, atlieka apsauginę funkciją ir gali būti agresyvūs; išsiritę jaunikliai anksti subręsta ir po keleto dienų palieka lizdą; suaugę paukščiai saugo ir prižiūri stručiukus iki 9 mėnesių, o emu iki 18 mėnesių amžiaus;

1.16. *ratitae* yra labai smalsūs, mėgsta bendrauti su žmonėmis, todėl reikia elgtis atsargiai, nes paukščiai gali sužaloti;

1.17. *ratitae* iš esmės yra žolėdžiai, retkarčiais gali sulesti su pašaru smulkius vabzdžius ar smulkius stuburinius gyvūnus; *ratitae* reikia rupaus smėlio (maži akmenėliai), kad pagerintų rupaus lesalo virškinimą; jie labai lengvai ryja įvairius daiktus;

1.18. stručiai ir emu neturi plunksnų liaukų, todėl neturi galimybės sutepti plunksnų riebalais, kad jos būtų atsparios vandeniui;

1.19. *ratitae* yra dieniniai paukščiai; paukščiai yra aktyvūs: ėda, vaikščioja, bėgioja, yra budrūs, snapu valo plunksnas ir prausiasi smėlyje;

1.20. vandens telkinyje stručiai maudosi, o emu ir nandu maudosi ir plaukia;

1.21. išperinti ir be suaugusių stručių ar kitų paukščių palikti jaunikliai būriuojasi į krūvą bei yra nejudrūs, todėl jiems gali išsivystyti medžiagų apykaitos sutrikimų – juos reikia skatinti judėti; jauniklius skatina aplinkos įvairovė; mažus stručiukus prižiūrintys asmenys kiekvieną dieną turi būti su jais kuo ilgiau ir turi skatinti juos lesti, bėgioti bei žaisti;

1.22. kadangi *ratitae* paukščių jaunikliai turi įgimtą savybę sekti suaugusius, per porą dienų po išsiritimo jiems reikia surasti tinkamą „tėvą“ ar „motiną“; jeigu šią funkciją atlieka juos prižiūrintis darbuotojas, reikia, kad jis su jaunikliais praleistų beveik visą dieną, nes atskyrimas nuo tėvo ar motinos jiems sukelia didelį stresą; be to, vėliau šį asmenį reikia stengtis pakeisti suaugusiu paukščiu, kad jaunikliai turėtų kur nukreipti seksualinius instinktus;

1.23. tramdyti rankomis *ratitae* yra pavojinga tiek žmogui, tiek ir paukščiams, kadangi išgąsdinti jie labai greitai reaguoja, dažnai šokdami ir spardydami savo stipriomis kojomis; sparnais ir ypač kojų nagais jie gali rimtai sužeisti žmones ar kitus paukščius; *ratitae* paukščiams gaudyti, tvarkyti bei transportuoti reikalingi specialūs įgūdžiai, juo labiau, kad gaudymo ir tramdymo sukeltas stresas tampa padidėjusio stručių mirtingumo priežastimi; su jais reikia elgtis švelniai, jų nevaikyti ir pasinaudoti ta aplinkybe, kad prietemoje su jais lengviau susitvarkyti; su suaugusiais paukščiais visą laiką reikia elgtis atsargiai, kad jie išvengtų streso ir baimės, nes gali būti pavojingi kitiems gyvūnams ir žmogui;

1.24. laikytojai turi nepamiršti, kad *ratitae* paukščiai iš esmės yra laukiniai paukščiai; įvairaus amžiaus *ratitae* paukščiai patiria stresą pasikeitus įprastai tvarkai, todėl, nesant būtinumo, reikia vengti bet kokių pokyčių;

1.25. *ratitae* paukščiai yra labai jautrūs triukšmui, todėl reikia vengti net ir nedidelio nuolatinio triukšmo bei saugoti paukščius nuo staigaus triukšmo.

MOKYMO PROGRAMA

Paukščių laikytojams skirta mokymo programa turi apimti šias temas:

1. *Ratitae* paukščių biologiniai ypatumai ir gyvūnų elgsena.
 2. Paukščių gaudymas.
 3. Pagrindiniai *ratitae* paukščių laikymo vietų reikalavimai.
 4. Paukščių sveikatos kontrolė.
 5. *Ratitae* paukščių susirgimų klinikiniai požymiai ir jų prevencija.
 6. Streso ir kančios požymiai.
 7. Lesalai ir lesinimo įranga (akmenukai, rupus smėlis, smulkiagrūdis žvyras (kalcio šaltinis dedantiems kiaušiniams paukščiams)).
 8. Įranga, reikalinga etologiniams paukščių poreikiams tenkinti.
 9. Reprodukcinės paukščių savybės, kiaušinių dėjimas, saugojimas, laikymas, perinimas ir jauniklių (iki 12 savaičių amžiaus) auginimas.
 10. Aptvarų ir pastatų įrengimas.
 11. Laikymas, apsauga, pašiūrių, priemonių pasislėpti nuo patinų puolimo ar kiaušiniams perėti įrengimas.
 12. Įvairaus amžiaus paukščių gaudymas ir jų suvaldymas.
 13. Paukščių pakrovimas ir iškrovimas į transporto priemonę.
 14. Sergančių paukščių gydymas, vaistų sudavimas *per os* ar suleidimas parenteraliai.
 15. Higienos ir dezinfekcijos metodai.
 16. Smėlio ir vandens poreikis paukščiams.
 17. Veislinio pulko atranka.
 18. Būtinai pildyti dokumentai.
 19. Paukščių žudymo reikalavimai ir metodai.
 20. Gyvūnų sveikatos ir gerovės teisės aktai, reglamentuojantys paukščių transportavimą, skerdimą ar žudymą.
-

RATITAE PAUKŠČIŲ GAUDYMO IR PRIEŽIŪROS NURODYMAI

1. Mažus jauniklius (iki 10 savaičių amžiaus) siūloma kelti viena ranka laikant iš apačios, o kita suspausti kojas, kad jie nesispardytų. Vyresnius ir didesnius paukščius siūloma apžergti ir suspausti kojomis už sparnų, o rankomis laikyti paukščio krūtinę prie kaklo. *Ratitae* paukščių negalima griebti už kojų, plunksnų ar vieno sparno, nes šitaip galima jį išsukti. Suaugusį paukštį rekomenduojama tramdyti trise.

2. Rekomenduojama prie paukščio priėti iš užpakalio. Jeigu iš grupės paukščių specialiu „piemens“ kabliu gaudomas subrendęs paukštis, tą geriau daryti iš priekio. Kabliu paukštis turėtų būti užkabinamas už kaklo prie galvos, ir galva lenkiama žemyn tol, kol bus žemiau nugaros lygio. Tada paukštį galima sutramdyti spaudžiant rankos nykščiu snapo šoną, o kita – žemai laikant paukščio galvą. Šitaip paukštis negalės veržtis į priekį.

3. Paukščius gaudant ir laikant už kaklo, reikia žiūrėti, kad būtų nesužeistas kaklas, ypač stengtis neleisti paukščiui trauktis atgal. Galima traukti paukštį už sparnų ir uodegos, bet niekada netempti už vieno sparno. Paukščio niekada negalima tramdyti prilaikant už kojų. Pagavus paukštį rekomenduojama ką nors užmauti jam ant galvos, bet taip, kad nebūtų apsunkintas kvėpavimas. Movo negalima laikyti ilgiau negu tai būtina.

4. Paleidus paukščius, reikia žiūrėti, kad jų nesužeistų jų atžvilgiu agresyviai besielgiantys kiti paukščiai.

5. *Ratitae* paukščius reikia apmokyti atsiliepti į tam tikrą garsą, o ranka imituojant stručio galvą ir kaklą jie turėtų priprasti eiti ten, kur reikia.

STRUČIŲ LAIKYMO REIKALAVIMAI

1. Pastato ar pašiūrės, kuriuose yra laikomi suaugę stručiai, aukštis iki lubų turi būti ne mažesnis kaip 3 metrai.

2. Pastato durų plotis ar įėjimas į pašiūrę turi būti toks, kad visi paukščiai vienu metu galėtų įeiti į vidų arba išeiti į lauką. Anga turi būti ne mažesnė kaip 1,5 m pločio.

3. Pašiūrė turi būti uždara iš trijų pusių, numatant, kad ketvirtą pusę taip pat būtų galima uždaryti, esant reikalui atskirti patinus.

4. Tvoros aukštis jauniems paukščiams (4–5 mėnesių amžiaus) turi būti ne žemesnis kaip 1,60 m ir suaugusiems – 2 m, tarpiniai stulpai turi būti ne rečiau kaip kas 4 m.

5. Visiems stručiams, vyresniems nei 5 dienų amžiaus, laikymo vietoje turi būti rupaus smėlio. Jaunikliams smėlis turi būti rūpestingai parinktas, kad būtų išvengta jų sužalojimo. Rupaus smėlio gabalėliai turi būti ne didesni kaip pusė paukščio kojos nago dydžio.

Patalpų ir aptvarų parametrai

Amžius	Didžiausias paukščių skaičius/grupė	Patalpa/pašiūrė		Aptvaras	
		Min. plotas paukščiui, m ²	Min. viso aptvaro plotas, m ²	Min. plotas paukščiui, m ²	Min. bendras plotas, m ²
<4 d.	40	0,25	1	-	-
4 d. -3 sav.	40	0,25–1,2	5 ³⁾	10	100
3 sav. – 6 mėn.	40 ¹⁾	2–10	15 ⁴⁾	10–40	100–1000 ^{5 6 9)}
7–12 mėn.		10	30	800/3	1000 ^{5 6}
Tarp 1 metų ir veislinio amžiaus		10	30	1000/3	1000 ^{5 7)}
Suaugę paukščiai	1 + 1 ²⁾	10	30	2000/3 ⁸⁾	1000 ^{5 7)}

1 Nepriklauso nuo paukščio dydžio

2 Kai yra daugiau kaip viena veislinė grupė viename aptvertame plote, turi būti užtikrinta, kad būtų papildomo ploto, stogas ir galimybė atskirti paukščius, jei jie pradeda peštis

3 Viena pusė turėtų būti mažiausiai 6 m ilgio

4 Viena pusė turėtų būti mažiausiai 10 m ilgio

5 Trumpiausia pusė turėtų būti ne mažiau kaip 10 m ilgio

6 Viena pusė turėtų būti mažiausiai 50 m ilgio

7 Viena pusė turėtų būti mažiausiai 100 m ilgio

8 Kiekvienai patelei turi būti pridėta papildomai 200 m², kiekvienam patinui – papildomai 800 m²

9 Turi būti atsižvelgiama į paukščių amžių

EMU LAIKYMO REIKALAVIMAI

1. Pastato ar pašiūrės aukštis iki lubų suaugusiems paukščiams turi būti ne mažesnis kaip 2,5 metro.
2. Pastato durų plotis ar įėjimas į pastogę turi būti toks, kad visi paukščiai vienu metu galėtų įeiti į vidų arba išeiti į lauką. Anga turi būti ne mažesnė kaip 1,5 m pločio.
3. Pastogė turi būti uždara iš trijų pusių, numatant, kad ketvirtą pusę taip pat būtų galima uždaryti, esant būtinybei atskirti patinus.
4. Aptvaro aukštis jauniems paukščiams (4–5 mėnesių amžiaus) turi būti ne žemesnis kaip 1,6 m ir 1,8 m suaugusiems paukščiams.
5. Visiems vyresniems nei 5 dienų amžiaus emu laikymo vietoje turi būti rupaus smėlio. Jaunikliams smėlis turi būti rūpestingai parinktas, kad būtų išvengta jų sužalojimo. Rupaus smėlio gabalėliai turi būti ne didesni kaip pusė paukščio kojos nago dydžio.

Patalpų ir aptvarų parametrai

Amžius	Didžiausias paukščių skaičius/grupė	Patalpa/pašiūrė		Aptvaras	
		Min. plotas paukščiui, m ²	Min. viso aptvaro plotas, m ²	Min. plotas paukščiui, m ²	Min. bendras plotas, m ²
<4 d.	40	0,25	1	-	-
4 d. – 3 sav.	40	0,25–0,5	5 ³	5	75
3 sav. – 6 mėn.	40 ¹	1	10 ⁴	20	100–500 ^{5,7,9}
7–12 mėn.		2	20	150	500 ^{6,7}
Tarp 1 metų ir veislinio amžiaus		3–4	20	200	500 ^{6,8}
Suaugę paukščiai	1 + 1 ²	5	30	250	500 ^{6,8}

¹ Nepriklauso nuo paukščių dydžio

² Kai yra daugiau kaip viena veislinė grupė viename aptvertame plote, turi būti užtikrinta, kad būtų papildomo ploto, stogas ir galimybė atskirti paukščius, jei jie pradeda peštis

³ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 3 m ilgio

⁴ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 6 m ilgio

⁵ Trumpiausia pusė turėtų būti ne mažiau kaip 6 m ilgio

⁶ Trumpiausia pusė turėtų būti ne mažiau kaip 7 m ilgio

⁷ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 50 m ilgio

⁸ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 70 m ilgio

⁹ Turi būti atsižvelgiama į paukščių amžių

NANDU LAIKYMO REIKALAVIMAI

1. Pastato ar pašiūrės aukštis iki lubų suaugusiems paukščiams turi būti ne mažesnis kaip 2,5 metro.
2. Pastato durų plotis ar įėjimas į pašiūrę turi būti toks, kad visi paukščiai vienu metu galėtų įeiti į vidų arba išeiti į lauką. Anga turi būti ne mažesnė kaip 1,5 m pločio.
3. Pastogė turi būti uždara iš trijų pusių, numatant, kad ketvirtą pusę taip pat būtų galima uždaryti, esant būtinybei atskirti patinus.
4. Aptvaro aukštis jauniems paukščiams (4–5 mėnesių amžiaus) turi būti ne žemesnis kaip 1,5 m ir 1,7 m suaugusiems paukščiams.
5. Visiems vyresniems nei 5 dienų amžiaus nandu laikymo vietoje turi būti rupaus smėlio. Jaunikliams smėlis turi būti rūpestingai parinktas, kad būtų išvengta jų sužalojimo. Rupaus smėlio gabalėliai turi būti ne didesni kaip pusė paukščio kojos nago dydžio.

Patalpų ir aptvarų parametrai

Amžius	Didžiausias paukščių skaičius/grupė	Patalpa/pašiūrė		Aptvaras	
		Min. plotas paukščiui, m ²	Min. viso aptvaro plotas, m ²	Min. plotas paukščiui, m ²	Min. bendras plotas, m ²
<4 d.	40	0,25	1	-	-
4 d. – 3 sav.	40	0,25–0,5	5 ³	5	75
3 sav. – 6 mėn.	40 ¹	1	10 ⁴	20	100–500 ^{5,7,9}
7–12 mėn.		2	20	150	500 ^{6,7}
Tarp 1 metų ir veislinio amžiaus		3–4	20	200	500 ^{6,8}
Suaugę paukščiai	1 + 1 ²	5	30	250	500 ^{6,8}

¹ Nepriklauso nuo paukščių dydžio

² Kai yra daugiau kaip viena veislinė grupė viename aptvertame plote, turi būti užtikrinta, kad būtų papildomo ploto, stogas ir galimybė atskirti paukščius, jei jie pradeda peštis

³ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 3 m ilgio

⁴ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 6 m ilgio

⁵ Trumpiausia pusė turėtų būti ne mažiau kaip 6 m ilgio

⁶ Trumpiausia pusė turėtų būti ne mažiau kaip 7 m ilgio

⁷ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 50 m ilgio

⁸ Viena pusė turėtų būti mažiausiai 70 m ilgio

⁹ Turi būti atsižvelgiama į paukščių amžių

PAUKŠČIŲ DYDIS IR PAKRATŲ AR LESALŲ STAMBUMAS

Paukščių ūgis	Pakratų ar lesalų stambumas
<30 cm	5–10 mm
30–45 cm	10–15 mm
45–60 cm	15–20 mm
60–75 cm	20–25 mm
75 cm – 1 m	25–30 mm
1–1,5 m	30–35 mm
>1,5 m	35–50 mm

Jaunesniems nei 3 savaičių amžiaus paukščiams siūloma pakratų nenaudoti. Jeigu pakratai naudojami, tai tik nedideliais kiekiais.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Įsakymas

Nr. [B1-303](#), 2011-06-29, Žin., 2011, Nr. 80-3947 (2011-07-02), i. k. 111110MISAK00B1-303Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. birželio 10 d. įsakymo Nr. B1-571 "Dėl Specialiųjų reikalavimų *ratitae* paukščiams patvirtinimo" pakeitimo